

УКРАЇНСЬКА КНИГА

1 9 7 4

UKRAINSKA KNYHA

UKRAINIAN BIBLIOGRAPHIC QUARTERLY

1

1974

4th YEAR

THE UKRAINIAN BOOK
DAS UKRAINISCHE BUCH
LE LIVRE UKRAINIEN

Editor: Bohdan Romanenchuk
Associate: Vasyl Lew
Editors: Mykola Kravchuk

З М І С Т:

А. Турчин. За поширення українського друкованого слова	1
О. Залеський. Відкриймо дорогу книжці	4
О. Соколишин. Євген Ю. Пеленський	5
Р. Савицький. Англійська транслітерація кирилиці	8
Огляди й рецензії:	
І. Дибко. На крилах дум — Г. Черінь	11
І. Керницький. Будні і неділі — Г. Черінь	12
Г. Черінь. Небесні вірші — В. Гаврилюк	14
М. Понеділок. Рятуйте мою душу — Н. Пазуняк	16
Л. Коваленко. Тиха вода — О. Керч	17
Д. Вітер. Далекі мандри — О. Керч	18
Д. Ярославська. Повінь — В. Лев	18
Я. Острук. Коли меркнуть зорі — Р. Кухар	21
О. Петраш. „Руська трійця” — Р. Верес	21
„Північне сяйво” — Ст. Радіон	23
„Мітла” — О. Керч	24
А. Шифрін. Четвертий вимір — А. Власенко-Бойцун	24
І. Огієнко. Словник слів невживаних — Д. Б. Чопик	26
Західноканадський збірник. Д. Б. Чопик	27
Твори Слуги Божого Андрея — Р. Данилевич	28
Н. Чапленко. Бібліографія писань В. Чапленка	30
До статті „Малюнкове походження глаголиці”	32

Передплата 1974 Subscription \$5.00

Publisher: UK KYIW Publishing
4800 North 12th St., Philadelphia, Pa 19141, USA

Printed by "Homin Ukrainy" Publ. Co. Ltd., 140 Bathurst St., Toronto 133, Ont., Canada.

ЗА ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДРУКОВАНОГО СЛОВА

Андрій Турчин

Одним з найважливіших чинників українського культурного життя та мірилом його росту чи упадку є українська книжка. Проте справі поширення українського друкованого слова ми приділяємо мало уваги, а якщо навіть щось і робимо, то часто не так, як треба.

Щоб сповільнити нашу асиміляцію, ми в розсіянні мусимо бути в постійному контакті з українською громадою. Під цю пору наш контакт з українським народом дуже утруднений та й вода з рідного джерела, що мала б бути цілющою для нас, затроєна. Треба, отже, скріпити наш спільний зв'язок у розсіянні, треба бути одною великою громадою. Як громада, мусимо підтримувати все те, що нас віками підтримувало як нарід, тобто нашу Церкву, рідну школу та книжку.

Колись ми майже в кожному селі Галичини мали свої читальні „Просвіти”, а в них бібліотеки, хоч не раз і малі. По містах були більші бібліотеки, де в означені дні й години можна було позичати книжки. У ЗСА та Канаді є багато місцевостей, що мають не менше українського населення, ніж їх мали деякі міста Галичини. Чому б не мати там своїх більших бібліотек? Очевидно, бібліотеки вимагають грошей, так само, як і інші культурні установи. Всі місцеві українські установи вдержуються з податків. Додатковий податок для справ української культури мусимо платити і ми, якщо хочемо вдержатись при житті, як окрема етнічна група.

Як громадяни ЗСА чи Канади, що своїми податками допомагаємо вдержувати місцеві публічні бібліотеки, ми повинні домагатись, щоб у цих бібліотеках були книжки, якщо не українською мовою, то бодай з українською тематикою. Немає

найменшого глузду дарувати книжки бібліотекам там, де є багато українців. Їх треба домагатись. А крім того, варто знати, що до дарованої книжки часто ставляться стримано, як до пропаганди. Тому доводиться лиш дивуватись, що деякі громадяни вважають це за свій великий успіх, якщо дана бібліотека прийме наші книжки як дарунок. Цим я не хочу сказати, що ми не повинні дарувати наших книжок бібліотекам. Є випадки, що це треба зробити. Це стосується перш за все до тих національних та університетських бібліотек поза країнами нашого поселення, які з різних причин наших книжок не купують. Але і в цьому випадку ми раніш повинні до них написати, що можемо подарувати їм книжки, якщо вони бажають. Що лиш тоді можна числити, що ті книжки будуть стояти на полицях бібліотеки, а не в коші.

Можливо, що автори не погодяться зі мною, але мені здається, що вони повинні мати більший зв'язок з читачами. Маю на думці авторські вечори, літературні ярмарки, що не лиш будять літературні зацікавлення, але й стають доброю нагодою для продажі книжок.

В кожному більшому скупченні українців маємо свої школи, різні товариства, професіоналістів. Всі вони повинні дбати про українську книжку. Звичайно в канцелярії лікаря чи дентиста є різні американські періодичні видання, то чому б не мало бути між ними і рідномовних книжок!

Здавалося б, що немає потреби принукувати членів окремих професій до піддержування видань своїх професійних об'єднань. На жаль, це не так. Як бібліотекар, можу сказати, що багато наших бібліотекарів не тільки не співпрацюють з „Українською книгою”, але й не піддержують її. Багато наших бібліотекарів не стали членами Американської Бібліотечної Асоціації, в наслідок чого важко іноді підібрати своїх кандидатів до езекутиви Слов'янської та Східноєвропейської Секцій, а ще тяжче запевнити їх вибір. Причиною цього нібито має бути висока членська вкладка, але ж членська вкладка Товариства Українських Бібліотекарів Америки, чи передплата „Української книги” такі низькі, що нижчі й не можуть бути, а ми все таки й тут недомагаємо.

Одним з найбільших недоліків у поширюванні книжки в нас є недоцінювання ролі книгарні. Обраховуючи висоту накладу книжки та її ціну, фаховий американський видавець бере завжди до уваги знижку для книгарні, що є посередником між ним і читачем. Видавець знає, що без пропаганди книжки та активної участі книгарні, книжка буде лежати

на складі. Щоб мати дохід з книжки, видавець дає книгарні можливість заробити і то досить добре. Книгарня в свою чергу, маючи добрий зарібок, дбає про поширення книжки різними способами, як оголошення, вистави книжок, розсилка каталогів і т. п.

Наші видавці, якими іноді стають самі автори, не хочуть, щоб книгарня заробила. Книгарня, не маючи доходу з книжок, стає крамницею всього іншого, а книжки стають додатком. Очевидно, така книгарня української книжки не поширить. Нам треба книгарень, що мали б постійний зв'язок з видавцями й читачами, книгарень, що хотіли б і вміли б продавати українську книжку.

Після другої світової війни, значно поширилися славістичні студії в Північній Америці. Є бібліотеки, що шукають за слов'янськими, а в тому й українськими книжками, але бібліотекарі часто не мають ніяких інформацій, які, де й коли українські книжки появляються та де їх можна купити. Про деякі книжки бувають інформації в пресі, але ці інформації далеко не повні. Крім того, бібліотекарі американських бібліотек, крім українців, українських газет не читають. Для них джерелом інформацій про книжки й серійні видання є торговельна бібліографія, якої ми не маємо. Небагато можна знайти таких книгарень, як „Українська книгарня” в Едмонтоні, що постійно розсилає свої каталоги на всі знані їй адреси. Українські видавці та книгарні повинні систематично видавати каталоги своїх видань та інших. Каталог книжок повинен включати: прізвище й ім'я автора, заголовок книжки, місце видання, видавця, рік видання, число сторінок, чи томів, заголовок серії й число тому серії, якщо книжка вийшла в серії, та її ціну.

Тому що наше оточення вживає в письмі латинки, доцільним було б виготовляти каталоги книжок латинкою, користуючись одною з двох найбільш уживаних транслітерацій: Конгресової Бібліотеки (з практичних причин без лігатур), або науковою транслітерацією, якої вживають у мовознавстві. Видавці й книгарні мусять брати до уваги, що в загальному працівники бібліотек не знають слов'янських мов, а української зокрема, тому й для власного добра повинні робити все можливе, щоб улегшити їм купівлю українських книжок. З цієї ж причини варто було б додавати й переклади заголовків англійською мовою при тому. Треба теж знати, що бібліотеки не замовляють книжок окремо, в приватних осіб. Багато часу не раз витрачається непотрібно на листування,

листи нерідко не доходять, через зміну адрес, та й клопоти бувають з одержанням книжок чи рахунків за них. Це повинні пам'ятати автори, що самі продають свої книжки та нарікають, що книжки не розходяться. Також не доцільно висилати книжки бібліотекам без попереднього замовлення. Розпечатавши рахунок, працівник бібліотеки перевіряє, чи і хто замовляв дані книжки, а тому, що відіслання незамовлених книжок вимагає часу та видатків, найчастіше така книжка йде до коша.

Якщо йде про серійні видання, то бібліотеки висилають т. зв. „постійне замовлення” чи передплату на них, щоб постійно одержувати все, що появляється. Одначе наші видавництва, включно з деякими науковими установами, не завжди мають зрозуміння для бібліотек. От наприклад, Наукове Товариство ім. Шевченка. Деякі видання НТШ появляються коштом інших товариств чи організацій, та все ж таки НТШ, маючи постійне замовлення від американських бібліотек на Записки НТШ, повинно домовитись з фактичним видавцем про виповнення замовлень, бо ж окремі бібліотеки не можуть і не хочуть досліджувати, хто, коли й де видав бракуюче число Записок НТШ.

Як бачимо, існують справи, що їх варто було б спільно обговорити. Товариство Українських Бібліотекарів Америки піддає думку влаштувати, спільно із „Свободою” та іншими видавцями й книгарнями, як і тими, що зацікавлені поширенням української книжки, спільну нараду на початку липня ц. р. Виміна думок між авторами, видавцями, книгарнями й бібліотекарями може дещо оживити наш книтарський рух та допоможе українській книжці знайти шлях до читача.

ВІДКРИЙМО ДОРОГУ КНИЖЦІ

Осип Залеський

При кожній нагоді чуємо нарікання, що українська книжка чи взагалі друковане слово, не розходиться, бо не має читачів. Це приносить шкоду видавництвам (не говоримо про авторів) та сповільнює розвиток нашого культурного життя. Причина цього не лише в малому зацікавленні українським друкованим словом, але, може, в більшій мірі, в невмінні його поширювати, „впихати” в руки читача. На терені Америки немає ніодної книгарні, яка мала б на складі всі українські видання,

себто книжки, журнали, музичні твори тощо і яка б видавала щоденний час каталоги і їх розсилала людям та в цей спосіб пробивала дорогу друкованому слову у світ. Продавці книжок нарікають, що торгівля книжками їм не оплачується, бо замало покупців, але не признається, що в цьому таки їхня вина, бо вони не сприяють поширенню друкованого слова. Знаю з власного досвіду, як важко нераз знайти потрібну книжку, що про неї була десь згадка, але часто без подання джерела, де її можна купити. І така книжка-небога лежить собі в автора або видавця і чекає, щоб її хтось виніс на денне світло. Треба конче оснувати хоч одну таку книгарню, яка взяла б собі завдання пропагувати й поширювати українське друковане слово. Добре поставлена і вміло проваджена книгарня дала б і можливість прожитку її власникам, а при тому сповняла б і свою культурну місію, тим більше, що все ще існують люди, які цікавляться і купують книжки.

**ЄВГЕН ЮЛІАН ПЕЛЕНСЬКИЙ
ВИЗНАЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
БІБЛІОГРАФ***

Олександр Соколишин

На початку треба з'ясувати, чому в заголовку названо пок. д-ра Е. Ю. Пеленського визначним українським бібліографом. Це тому, що він чи не перший з українських науковців цікавився бібліографією української бібліографії і виготовив бібліографію україніки в західноєвропейських мовах, бібліографію Шевченківської бібліографії, бібліографію української мовознавчої бібліографії, бібліографію українського друкарства й книгознавства, а крім того й бібліографію окремих авторів — Лепкого, Овідія в українській мові, а також бібліографію власних праць.

Євген Ю. Пеленський народився 3 січня 1908 р. в Стрию, в Галичині, помер 29 вересня 1956 р. в Сиднею, в Австралії на 48 році життя. Студіював на філософічному факультеті Львів-

* Скорочена доповідь на Ювілейному Науковому Конгресі для відзначення сторіччя НТШ від Бібліотечно-Бібліографічної Комісії 24 листопада 1973 р. в Нью Йорку.

ського університету, де 1930 р. одержав диплом магістра слов'янської філософії, а в 1935 р. диплом доктора з української літератури й слов'янської етнології.

Молодим науковцем працював у Національному музею у Львові в 1927—1938 рр. та вчив в українській купецькій гімназії в 1929—1939 роках, як також у ліцею Ревізійного союзу українських кооператив у Львові (1938—1939). Потім у 1939—1940 рр. був управителем Торговельних курсів у Ярославі, а в 1940-их рр. у Кракові.

Ще за студентських часів брав активну участь в громадському житті, був провідним членом Старших пластунів та Студентської громади, членом Головної управи Учительської громади, краєзнавчого товариства „Плай”, Педагогічної комісії „Рідної Школи”, членом Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка, також головою Українського товариства бібліофілів у Львові.

Крім педагогічно-виховної праці серед українські молоді, багато праці вложив в організацію українських видавництв, таких як видавнична кооператива „Вогні”, літературне видавництво „Дажбог”, „Українське видавництво” в Кракові (1939—1940), видавнична спілка „Бистриця” в Кракові та інші.

Почавши від 1928 р., Е. Ю. Пеленський публікує свої наукові статті та розвідки з української літератури й бібліографії в різних українських та чужомовних журналах. Видав з науковими коментарями „Слово о полку Ігоря”, „Українські думи”, твори Івана Величковського, листи гетьмана Івана Мазепи, поему Байрона „Мазепа” в перекладах Дм. Загула, „Русалку Дністровую”, твори Григорія Квітки-Основ'яненка, студії про Шевченка, Овідія, Рільке, бібліографію Б. Лепкого й розвідку про його поезію, антологію сучасної української поезії, огляд західноукраїнського письменства та огляд українського письменства в Канаді й Югославії. Крім того, редагував твори Марка Черемшини, друкував статті й розвідки про Л. Глібова, Дніпрову Чайку, Е. Гребінку, П. Мирного, П. Грабовського, С. Руданського, О. Потебню, М. Грушевського, І. Франка, О. Бальзака, М. Коцюбинського, О. Маковея, Ольгу Кобилянську, В. Самійленка, П. Тичину, О. Влизька, Ю. Яновського, О. Вишню, М. Зерова й багато інших. Якби їх зібрати в одну книжку, вона була б добрим підручником української літератури для нашої студіюючої молоді у вільному світі.

Він підготовляв і видавав шкільні підручники для навчання української мови в народних і середніх школах, які тепер вживаються в українознавчих суботніх школах Шк. Ради УККА.

Бібліографія його праць, видана в Бльомбергу, в Німеч-

чині, у видавництві „Бистриця” в 1949 році, як „Українська книгознавча бібліотека, ч. 11, охоплює 250 позицій заголовків його писань. За інформаціями його дружини, мгр. Ірини Пеленської, в часописі „Вільна Думка” в Австралії, в 1950—1953 рр. появилися 23 його статті на різні теми, а видав він також в Сіднею сім книжок і брошур. В календарі-альманасі „Прогресу” на 1961 рік появилася його стаття „Чар Шевченка”, яку недавно критикувала київська „Літературна Україна” разом з виданням творів Т. Шевченка М. Денисюка в Чикаго. По смерті автора перевидано біля 10 його праць, які також треба додати до його бібліографії.

В 1949—1956 рр., при різних нагодах виголошував він різні доповіді в Сіднею, подібно, як робив то колись, в рідному краю і на еміграції в Європі. Крім бібліографії, літературознавства, педагогії, він цікавився ще музейництвом і видавничою справою. За наукові праці був вибраний у 1937 р. дійсним членом філологічної секції НТШ у Львові. До того часу працював в етнографічній, бібліографічній і літературознавчій комісіях НТШ та був головним редактором місячника „Українська книга”, присвяченого бібліофільству й бібліографії, що почав виходити в 1937 році у Львові. Своєрідним продовженням „Української книги” є одноіменний журнал, що виходить тепер за ред. д-ра Б. Романенчука, давнього співробітника Є. Ю. Пеленського.

За наукові заслуги Є. Ю. Пеленський був вибраний дійсним членом Українського Історично-філологічного товариства в Празі, а в 1943 році став доцентом української літератури в Українському вільному університеті в Празі, потім професором цього ж університету в Мюнхені.

Після закінчення другої світової війни, брав участь в відновленні діяльності НТШ в Європі, як теж у виданні Енциклопедії українознавства. В 1949 р. переселився з родиною до Австралії й осів у Сіднею, де дав почин до відкриття НТШ в Австралії.

За його почином почав був виходити в Сіднею український науково-літературний місячник „Слово”, якого в 1953–1954 рр. вийшло 5 чисел. Вони тепер є бібліографічною рідкістю.

Серед його праць в ділянці української бібліографії перше місце займає „Бібліографія української бібліографії”, яка почала появлятися в літературно-науковому журналі „Дзвони” у Львові в 1932 р., а потім появилася у видавництві „Богословія” окремою книжкою, як 18-та праця в серії „Богословії”. Ця оригінальна та унікальна наукова праця в нашій літературі укладена за міжнародною десятковою системою.

Чергова чи не унікальна праця Пеленського, це „Україніка в західноєвропейських мовах; вибрана бібліографія”, видана в Мюнхені у видавництві „Бистриця”, в серії „Записок Наукового Т-ва ім. Шевченка”, том 158. Ця праця, що має 111 сторінок, згадана в довіднику Теодора Бестермана, „Еворлд бібліографі оф бібліографі”, 4-те видання, яке появилася в Льозані заходом Товариства бібліографів у 1965 році в 5-х томах. Згадка поміщена в стовпці ч. 6243. На жаль, ані ця бібліографія, ані попередня праця не занотовані в каталогах Конгресової бібліотеки.

Бібліографія українки в західноєвропейських мовах охоплює видання англійською, німецькою й французькою мовами — 2600 позицій, докладно описаних, подає прізвище автора, заголовок праці, місце, видавництво, рік, розмір книжки і число сторінок. Деякі праці мають аналітичний опис із поданням назви статті, назви журналу, року видання тощо.

У двадцятиріччя смерті, яке припадає в 1976 р., НТШ повинно видати збірник у пам'ять Є. Ю. Пеленського, а також заснувати Бібліографічний Інститут НТШ ім. Є. Ю. Пеленського, бо на те він заслуговує.

АНГЛІЙСЬКА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ КИРИЛИЦІ

Роман Савицький мол.

До написання цих рядків спонукав мене живий і актуальний лист до редакції УК Василя Надраги та редакційний коментар в ч. 3-4 за 1973 рік. Наша тема відноситься до транслітерації українських букв *англійськими*. Завважуємо, що в Америці така система повинна відзеркалювати головні практичні можливості мови *англійської*, а не, як ще іноді у нас думають, загальної „латинки”. Відразу зназначую, що я не мовознавець, а бібліотекар і працюю в американських бібліотеках, спеціалізую-

чись у бібліографії. І як колись один державний діяч сказав, що „війна занадто важна справа, щоб лишити її лише генералам”, можна б висловити подібну думку, що транслітерація проблема завелика, щоб її лишити тільки мовознавцям. Це стає зовсім ясно з описів бібліотекаря В. Надраги, який (і чи тільки він один?) має постійні проблеми з устійненням імен при каталогуванні.

Із усіх існуючих систем транслітерації, кожна має своє окреме застосування, чи, ска-

жім функціональність. Наукова система (мовознавча) — інтернаціональна і призначена головню для науковців (вона й інші системи подані в УК ч. 3-4, 1973), але пересічний американський читач не з наукового чи славістичного світу її не може вигідно вживати. Система Конгресової бібліотеки для англomовного читача багато краща, хоч для звуків „я”, „ю” й ін. вона вживає незвичних сполук з т. званими лігатурами. Не згадую вже про давніші методи, імпортовані еміграцією (нпр., польські „й” або „ч”), які з живою тнглійською мовою нічого спільного не мають, тому наші слова цим способом писані „латинкою” у вимові американців дуже спотворюються.

Трудність транслітерації в тому, що англійські літери треба часто форсувати у такий порядок, щоб найкраще віддати звук кирилиці, при тому не забуваючи, що ці ніби вже англійські слова має хтось без особливих труднощів читати. Думаю, що на цей останній пункт замало звертається увагу, а він важний. Логіка підказує, що вже транслітеровані слова повинні мати таку структуру чи, краще, порядок букв, яких можна б сподіватися в нормальній англійській мові. Це означає, що англomовний політик, мистець чи взагалі людина, яка цікавиться нашою проблематикою, повинна у транслітерованих словах бачити звичні сполуки літер своєї мови. Начитана людина, яка

простудіювала сотні книжок, писаних дуже точно одною незмінною системою, повинна б діставати транслітерацію, яка найменше відбігає від її доточасного читацького досвіду.

Найкраща по-моєму була б система Географічних Товариств (ЗСА й Англії), що подана в УК ч. 3-4 1973. Її вживають: Ньюйоркська Публічна Бібліотека, Інститут Дослідів ССРСР, а також советські видання. Різниці в застосуванні цієї системи у вищезгаданих інституціях незначні, але в советських англomовних виданнях трапляються відхилення. Найкраще в цій системі — звичайні, природні для живої англійської мови сполуки букв. Для ілюстрації даю кілька прикладів, як ця система розв’язує нашу проблему. Тому що більшість букв у транслітерації не спричиняють великих ускладнень (в, е, ж, х), подаю лише трудніші:

є — yes (yes, Lafayette)

йо — yo (yoga, yoyo)

ї — yi (saying, yield)

и — у (Byzantine)

й — у В більшості випадків можна „й” віддати буквою „у” легко, бо як є joy, boy, то може бути hoydalka, korovay.

ий — уу Прізвища на -ий вимагають поєднання -уу, а також інші слова, нпр., Sokalskyu, shy-rokyu. У випадку прізвищ вкорінені міцно закінчення із одним „у”, отже подвоєння тут дискусійне, нпр.,

Hrushevsky, Chaykovsky
(Tchaikovsky), Barvin-
sky та ін.

ц — ts (tsetse fly)

ч — ch (cha-cha)

ш — sh (shore)

щ — shch

ю — ju (Yuletide, Cayuga)

я — ya (yacht, para ya)

Така є система Географічних Товариств, Ньюйоркської Публічної Бібліотеки й ін. інституцій, базована на засобах живої англійської мови. Наукова система, яка вживає букви j, нпр., я — ja, ю — ju, ц — c, x — x, ї — i, в практичній англійській мові не вживається; ця міжнародна система застосовує чимало умовних знаків, як š, š', ž, що масовому читачеві невідомі.

Із згаданою вже системою Конгресової бібліотеки споріднена метода нашої Англомовної Енциклопедії українознавства, але метода АЕУ, по-моєму, краща, бо більшою мірою відзеркалює живу англійську мову у сполуках „yi”, „ya”, „ye”. Та ці літери АЕУ застосовує лише на початку слів, а в середині слів вживає систему Конгресової бібліотеки („i”, „ia”, „ie”). Система АЕУ, отже, неоднотайна, бо передає ті са-

мі українські букви різними способами в одному слові.

Метода Географічних Товариств зовсім консеквентна, вона передає літери все однаково. Та не зважаючи на такі чи інші успіхи, мусимо собі усвідомити, що навіть найкраща транслітерація — це лише звуковий компроміс, бо, незалежно від того, як легко англомовний читач зрозуміє окремі звуки, він не може відбити типової вимови української мови (нпр., у доповіді) без окремих студій у тому напрямі. Передачу українського змісту англомовною формою не можна зводити лише до проблеми окремих букв, бо маємо до діла із двома зовсім відмінними світами. А наші уявні намагання передати англійські слова кирилицею натрапляють на ще більші труднощі — згадати хоч слова “man”, “men”, “merry”, “Mary”, яких відтінків кирилиця ніяк не може передати. Найкраща транслітерація не може не накинути оригінальній мові чужих, неприродних їй властивостей, але мірилом її успіху може стати ступінь, до якого споживач (в нашому випадку англомовний) вважає таку транслітерацію продовженням його власної мови.

Ірина Дибко. На крилах дум. Бу. Айрес, Вид-во Ю. Середяка, 1974, 92 ст.

Збірка поезій Ірини Дибко складається з 77 поезій, написаних в роках 1968—1973. Поважна частина з них друкувалась уже на сторінках газет і журналів. Авторка відома також читачам „Нашого життя” з її нижніх поезій та оповідань для дітей, що не ввійшли до цієї „дорослої” збірки, але мають той самий напрям — шукання найкращого в житті і в людині, шукання справжнього змісту життя й обминання, навіть уникання життєвого фальшу й протиріч.

Авторка — людина зрілого віку й світогляду, і, напевно, ця перша збірка не документує творчих початків. Очевидно, авторка вирішила взяти до цієї першої збірки тільки найкращі, випробувані попереднім оприлюдненням зразки, як вона говорить про це в останньому вірші цієї збірки:

У майбутнє лиш зерно понесу...
Через сито років

Пересію я споловілі слова.

Значна частина поезій написана на релігійні теми. Поемка ніколи не має сумнівів у своїй вірі. Характерний вірш „Легенда про гору з хрестами” говорить про те, що кожній людині призначено нести легший або тяжчий хрест. І навіть якби можна було змінити той хрест (долю), то, обійшовши всю гору й переглянувши всі інші хрести (долі), людина напевно вибрала б той самий, думаючи, що він інший. Бо це — призначення. Висновок — не треба нарікати, а нести свій хрест і бачити в житті приємне й прекрасне. „Я завжди буду собою”, — декларує авторка в іншій поезії. Завданням свого життя вона вважає любов до людей, перш за все — до своїх незабутніх батьків та

родини. Кілька віршів присвячені батькові („Незмінна туга”), матері („Моїй мамі”), синам („Будеш задивлений в ідеали”, „Дороговкази”) і особливо — для доні Мартусі („Очі сині”, „Ти питаєш”, „Мартусі”). Вірші, присвячені чоловікові, не позначені ініціалами чи іменем, але їх можна відгадати. В кількох віршах знаходимо милування природою, квітами, величчю всесвіту і його Творця.

Замережалось сутінком

передвечір'я,

Назустріч йому прийшов спокій
і тишина...

Природа наповнена тасмним змістом для авторки, що дивиться на світ замріяними очима. Явища природи, пори року мають для авторки більше значення, ніж звичайні календарні зміни.

Нежданно спалахнула рум'янцем
блакить,

Як прощаючись, промінь сонця

її цілував,

Бо он там, з-за гори, місяць саме

в ту мить

Те любе й інтимне прощання

підглядав.

(„Захід сонця”)

Цікаве закінчення вірша „Танок золотих листочків”, що змальовує красу осіннього листопаду:

Бо коли на землю впали.

Як вже вітер стих,

Хтось байдуже перейшовся

По золоті їх...

Картини золотої осені викликають у авторки порівняння з музеєм Природи, в котрім о тій порі представлені осінні красиви — це дуже оригінальне.

Не менше любить авторка й інші пори року — кожна має свою красу й своє значення для людини. А від природи думка переходить на призначення людини, на її роллю в

світі. Ірина Дибко вірить в ідею й посвяту для вищих цілей — для цього треба обминати суєту життя й дивитися вгору. Її захоплюють такі велетні, як Тарас Шевченко, Прометей, Бетговен і, її же словами, „космічної ери Прометей” — С. Караванський, а також наш учасник — поет Олександр Неприцький-Грановський, що непохитно йшов шляхом боротьби.

Часті присвяти над віршами свідчать про особливу ліричність, людську теплоту авторки; вона не абстрактно пише, а має на увазі живу людину, намічену мету, куди спрямовує свої почуття. Проте, ці

вірші теплі й зрозумілі і для тих, кому вони присвячені.

Очевидно, в цій першій збірці є й недоліки, і авторка їх сама побажить, без показування пальцем. Початок веде до вдосконалення. Можна їй порадити менше дієслівних рим, а також уникати тих образів чи ситуацій, що вже були в інших поезіях. Звичайно, подібні думки бувають у багатьох людей; але кожний автор змагає до нового, неповторного. Загально, збірка робить миле враження, так само, як і симпатичний портрет авторки. Бажаємо їй успіхів і творчого росту.

Ганна Черінь

Іван Керницький. Будні і неділя; новелі, гуморески, фейлетони. Нью Йорк, Вид. ОУП „Слово”, 1973, 174 ст.

Сьома з черги збірка гумористичних фейлетонів відомого на еміграції, єдиного в своєму жанрі, письменника, з'явилась по досить довгій мовчанні — від появи збірки „Герой передмістя” в 1958 році. Подяка друзям співвидавцям у кінці книжки свідчить про те, що, поперше, ця сьома збірка видана, не зважаючи на марку „Слово”, власними коштами, а по-друге, що видавати книжки власним коштом дуже важко — часто це забирає більше десяти років.

В однім із своїх фейлетонів автор з гіркою усмішкою досліджує, що в наші часи еміграційному письменникові дуже важко досягнути омріяної Шевченком заплати — однієї сльозини з молодих очей карих, бо ті молоді очі читють не українські книжки, лиш американські „камікси”. Тому й такі труднощі.

Остап Тарнавський, мабуть, за

згодою автора, згадує в передмові, що „щотижнева продукція фейлетону” (в „Свободі”) не сприяє творчому розвитку письменника. Це справа дискусійна. Коли мати на увазі, що на „сльозу з карих очей” надіятися марно, то, може, саме почуття обов'язку, ба навіть необхідності фейлетонної праці в газеті є стимулом для творчості, щоденними „гімнастичними” вправами, чого кожен письменник потребує, щоб перо його не ржавіло й не притупилося. Адже навіть в лікарні, пролежавши кілька тижнів у ліжку, людина, як немовля, потребує знову вчитись ходити. Врешті, більшість творів збірки „Будні і неділя” — це попередньо друковані в „Свободі” щотижневі фейлетони, кращі з них, тому й усі вони дбайливо відміряні — „зломані” точно на дві сторінки. Якраз контакт із „Свободою” і привів Ікера до вузької, але непоганої й своєрідної кваліфікації гумориста-фейлетоніста, в чому він тримає монополію.

Фейлетони Керницького — це ні-

би весела енциклопедія українського життя, — спочатку під Польщею, потім у Німеччині, а тепер в Америці. З подивугідною пам'яттю письменник у деталях пригадає наші будні й свята з аматорськими імпрезами й різними комічними випадками, такі призабуті обряди, як „субітка” й водіння кози, Івана-Купала тощо. Деталі нашого побуту ми бачимо навколо себе, і тут спостережливість Ікера менше нас вражає, бо, нібито, „всі це знають”. Але чи всі ми побували серед „бомів”, у „чорних” районах, чи всі ми пробували брати лекції „джудо”? І чи всі ми бачили серед „бомів” і одного нашого дуже талановитого поета й ученого, що його, не називаючи по імені, яскраво змалював Ікер у фейлетоні „Поет з Божої ласті”?

Ікер, між іншим, цікавий і тим (і в цьому — ще раз — позитивна сторінка писання для газети), що він „коротко і ясно” дав нам у тих фейлетонах згущені, але дуже характерні зариси кількох наших сучасників, що вже перейшли до історії: Андрія Гарасевича, Остапа Грицаця, а також жваво діючих серед нас М. Мороза й Уляни Любович.

Теми фейлетонів ведуть нас із давніх, ще юнацьких спогадів зі Львова аж до Америки й до найновіших перипетій — зустріч двох Україн („Бабуня з України”). Кожен з нас, якщо сам не був у такій ситуації, чув від найближчих сусідів чи друзів про те, як сприймають наші американські будні гості з рідного краю: саме так, як Ікерова героїня.

В надзвичайній пам'яті й спостережливості полягає талант Ікера. Його бистре око нотує, а власний гумор приперчує такі „парадокси”, як напис на дверях „Дзвонити два рази”, а під цим ще один: „Дзвінок не дзвонить”; Ікер на вістрі пера

подає нам на смакування таку американську „філософію”, нпр. „Хлопець, як має женитися, то жениться нині, бо завтра розводиться”, лишаючи нам вибір — сприймати це серйозно, чи як жарт.

Деталі Керницького мальовані пензлем. Пригадуєте, як бідні селяни на Україні готувались до Великодня? Багато більше, ніж ми. Навіть із нашими пилюмоками та „клінзерами” ми не заходжуємося цілий тиждень прибирати — може, тому, що ввечері приходимо виснажені після досить вимогливої роботи. А в Україні заліплювали призьби глиною, білили, вимивали все чисто, перевітрювали на тинах хустки та кожухи (еквівалент нашого „драй-клінінг”-у?). А де дівся той „незбагненний страх... на дні дитячої душі” перед входом до церкви? Гай-гай, наші діти тепер не мають того „незбагненого страху” навіть перед страхітливими фільмами на телевізорі.

Майстерність Керницького характерна такими описами, як: „Окаті зорі висіли так низько над головами, що можна було збирати їх тичкою, ніби хрущів з верби! І вони падали часом, із збитими хрущами, в чисті, як дзеркало, калюжі!” (ст. 18). Або: „Гарячий, пристрасний, а при тому розсіяний, як поет-молодомузець” (ст. 152). Або такі сміховинки львівським жаргоном батярів: „Сервус, тату — то тепер подякуйте нам за товариство, поцілуйте стіл і йдіть додому мешкати”. Оце „йдіть мешкати” неочіненне! „Львівська лексика” Ікера дуже цікава. Він її й висміває, і любовно культивує; взагалі, Ікер у своїх творах добродушно, любляче, сміється з того, що його серцю наймиліше, щоб йому і людям легше на серці стало. Всі ці вирази, як „вистойкували” (сумніваюсь, чи в будь-якім словнику ви це знайдете), „тяжкий фраер”, „шніти й га-

льоби", „тьоти", що дибають до церкви з „грубими молитовниками у жалібних палітурках"... (мало б бути, для дотримання кольориту, „цьоці" — шкода, що виправлено).

В творі є трохи мовних і механічних помилок („підкомєдні" замість „підкомандні", „топчите", замість „топчете", „пожалься, Господи", замість „Змилуйся, Господи!", „Післав післанця" (масло масляне), русизми „пиль", „монашка", „традиціональний"; провінційне й не виправдане в тексті „подивилися на себе" (замість „один на одного", бо „на себе" означає, що кожний сам на себе дивився); „Реніфери" (Reindeer?), вінок з „містелу" — що воно таке? Автор пише, що це „зелені листочки, перетикані червоними ягідками". Якщо це має бути те, що по-англійськи називається *mistletoe*, то ягідки на ньому не червоні, а білі. Енциклопедія, навіть маленька, або, може, спеціально тому, що маленька, не має права на помилки. Так само, в гарному ліричному закінченні гумористичних спогадів „Будні і неділі" невеличкі помилки псують акорд: „...Все ближче та

ближче приближались до отої останньої станції на світі, звідки вже каса квитків не продає, а за продані — грошей не повертає..." Не буду наслідувати поганий приклад деяких критиків, що повчають авторів, як треба було б написати. Моє діло сказати — як не слід, а то вже автор сам, якщо вважатиме потрібним, колись змінить, — якщє не для читачів, то хоч для себе самого. Отже, „ближче приближались — це „масло масляне"; а якщо каса квитків вже не продає, то як же може повернути гроші за продані квитки, коли їх не продано? Я знаю, що автор хотів сказати: повернути гроші за квитки, куплені на попередніх стнаціях, але ця думка не висловлена, тільки намічена. Ну, і, в додаток, „приближалась" — провінціалізм.

Нехай ці маленькі завваги не применшать мого загального схвалення й позитивної оцінки цього приємного, розважального й корисного твору, що в легкій і веселій формі змальовує українське життя.

Ганна Черінь

Спостереження, сатира і лірика

Ганна Черінь. Небесні вірші, псеєзії й поема „Добро і зло". В-во Ю. Середяка, Бу. Айрес, 1973, 107 ст.

Мабуть, що три вгорі названі поняття — це три основні тематичні вузли останньої збірки поезій Ганни Черінь, що вийшла минулого року в Буенос Айресі. Тематика цієї збірки, як можна здогадуватися з заголовка, пов'язана з повітряними подорожуваннями авторки. А втім, що „небесну" проблему сама поетка з'ясовує в коротенькій передмові.

Взагалі летунський жанр домінує в цій збірці і, не зважаючи на тро-

хи тривіальну фразу, якою авторка „заспівує" тематику збірки („Сморід, чад аеропорту"...), швидко знаходимо оригінальні, сильні інтелектною наснагою строфи, як, наприклад, оця:

„Як багато доріг в порожнечі!
М'яко прослалась блакить...
Сісти хмарам на плечі —
Ану, підвезіть!"

Таких віршових афоризмів у цій збірці досить багато. А ось, як гарно авторка з'ясовує стислим, афористичним словником, так мовити б, метафізику поетичного почуван-

„Жити — і людям належне робити.
Ніяким — ніщо
Добрим — добро
Злим — зло.”

В. Гаврилюк

Микола Понеділок. Рятуйте мою душу; повість. Вид-во „Свобода”, Н. Йорк, 1973, 503 ст.

Широко відомий уже читацькому загалові письменник-гуморист Микола Понеділок виступив з новою, гумористично-сатиричною, повістю.

Характерною рисою сатири є її „злободенність”, яка знаменує також і останню повість М. Понеділка. Читач знаходить себе у цій повісті на чверть століття молодшим, — у вирі післявоєнного таборового життя в Німеччині, — з усіма злигоднями й аномалією суспільного й особистого життя чи животіння. А все ж темою твору не є таборові будні чи трагікомічні випадки й події серед мешканців „дів'яського” табору. Головною темою повісті є боротьба, в душі героя, між темними і світлими силами, які неугавно гарцюють в його естві, намагаючись одна одну перемогти. Головна постаць повісті, Іван Криворучко, — це молода, самотня людина, кинена, наче відірваний листок від дерева, в крутіж різних людських пороків, у гніздо політичної тяганини й суперечностей між переможцями й переможеними 2-ої світової війни та їхніми обездоленими жертвами — українськими людьми. Розповідь ведеться від першої особи героя повісті Івана Криворучка. Не дивлячись на яскраві картини таборових буднів та на певний натуралізм у їх зображенні, повість не має реалістичного характеру. В ній радше перегукуються експресіонізм з екзистенціалізмом.

Читач бачить докідля, відчуває емоції й зудари його не з опису автора, а через призму сприймання

героя, що збагатив зображене своїм внутрішнім досвідом і сприйманням. В цьому експресіонізм повісті. Та це тільки одна її риса, а суть її в екзистенціалістичній боротьбі героя, в процесі його складних переживань. Повість складається з 27 розділів, і в кожному з них є по-своєму накреслена лінія піднесення й упадку в душевному стані Івана. Долю героя можна б представити так: советська дійсність не скупа була на удари сільській дитині; батька їй забрали, і він загинув десь на Сибірі, а матері самій довелось у голоді й холоді виводити дітей у люди. В найбільших клопотах, навіть в обличчі голодової смерті зберегла мама глибоку людяність, любов до покривджених та серцю милих, виявлену в епізоді з бандуристом, якому мати шматок паляниці дала тоді, коли діти упали від голоду. Герой вийшов з України в чужий світ, хоч і зраний життям, однак озброєний невмирущою і всюди суцєю любов'ю до всього рідного, — до матері, до батька, до господарських тварин, до садку рідного й до стежинок, зарослих спорихом. Ця духовна зброя й дала йому силу переживати всі катастрофи на чужині.

Опинившись в таборових умовах повоєнної Німеччини, вічно голодний герой повісті з боєм сприймає всі недоліки людських характерів, — брехню, навіть злодійство, пересердя й лайку, тим більше, що і він сам невід'ємна частина того ж побуту і всіх душевних виразок, зв'язаних з ним. Він, як і всі інші, обманює, бреше й помагає іншим у нечесних вчинках, і він же сам попадає в халепу на кожному кроці. Йому не щастить; із кожної затиї, в яку його втягають його друзі, він виходить побитим. Це його доводить до розпачі; самоаналіза, що ведеться в нього внутрішнім діалогом із совістю, ви-

являє весь намул, що осів на його душі і він вирішує очиститись із бруду й плісняви, жити чесним життям. Та шлях його нелегкий, нові спокуси й перепони зупиняють його, кидають у нове безвихіддя; не дають виринути на поверхню. І врешті подорож до Америки; шлях у невідоме засвіття. В ті рішальні хвилини відновлюється з повною силою його духовий зв'язок з Україною, оживає любов до неї.

Осередок повісти в душі героя; і від нього проходить його розповідь у двох планах, — дійсного оточення й уяви-спогадів про улюблену батьківщину і його юність, того минулого, з якого визирає тихе, заженене материне обличчя і з якого дивляться на нього ясні очі милої Катрусі. У висліді — перед читачем безліч образів, постатей, епізодів, в яких талант автора-сатирика вияскравив різні прерізні недостачі й хиби природи української людини, що визріли в наслідок чужої займанщини й воєнної хуртовини. Та крізь зверхню сірізну й темінь прозирає й доброта тих же людей і дозрозичливість, а навіть посвята, це скарби — не знайдені на шляхах скитальських, а ті, що вирости з рідної землі.

Дуже влучний заголовок повісти: Рятуйте мою душу! Ці слова, наче лаятмотив, вчуваються у кожному розділі повісти. І в читача немає сумніву, що герой таки врятував її. Стилистичні засоби автора багаті й різноманітні, це ліричні відступи з містичними елементами, це діалоги, ритмізована мова в стилі народних казок чи розповідей, оригінальні метафори, своєрідні порівняння. Врешті це багатюща мова, жива, образна, густо переплетена ідіоматичними висловами, а при тому дбайлива. Тож безсумнівно — твір цей справді збагачує українську літературу.

Н. Пазуняк

Людмила Коваленко. Тиха вода; повість. Вид. Об'єднання Сестрицтв Української Православної Церкви в США. Саут Бавнд Брук, Н.Дж., 1973, 290 ст. З передмовою авторки.

Знаючи попередні твори покійної письменниці, а саме прегарну трилогію „Степові обрії”, в якій Людмила Коваленко змалювала ту частину української землі, яка до неї не існувала для українського автора, а саме Приозів'я, з цікавістю беремо в руки її останню повість, видану посмертно, про Київську Стару громаду п. з. „Тиха вода”. Хоч у передмові авторка знайомить читача з її творчою кухнею, хоч запевняє його, що для тієї повісті вона зібрала джерела тієї доби і хоч та доба не така вже віддалена від нас, повість „Тиха вода” не має того яскравого кольориту, того майже видимого подиху життя, що інші її твори. Можливо, причина в самій темі. Всупереч запевненням авторки, що питання, яке мало бути розв'язане в повісті і яке авторку „завжди цікавило”, тобто питання про вибухи національної свідомості, було не до розв'язання...

Тих вибухів у повісті не видно, а видно, може, й без волі авторки польське не лише мовою, а й патріотично насичене польщиною оте панське і підпанське середовище, з якого мав вийти герой повісті, душа і провідник Громади — Володимир Антонович. Зовсім невмотивовано з польського паничика і свідомого польського патріота виростає, з роками, але не з переживаннями, український учений і патріот. Можливо тому, що не показаний той ріст, а лише часи дитинства і юнацтва, яким авторка присвятила більше половини повісти і тільки четвертину відвела не на метаморфозу, а вже на готову появу (деус екс махіна) українця одруженого з українкою, що все таки не поривав

зв'язків з польською родиною та польською інтелігенцією.

В результаті повість не має ні кульмінації, ні навіть вмотивування описуваної авторкою реставрації українського духа у вкрай споляченої особи, не дає картини тих перетворень, що спричинили так зване хлопоманство й українофільство. До речі, мабуть, доведеться відрізнити ті два поняття, бо одна справа одружитися з селянкою й одягнути вишити сорочку, а зовсім інша — стати українцем з польського роду.

Підкреслимо, можливо, не з вини авторки, непересічно інтелігентної і талановитої письменниці, цей цікавий національний процес Володимира Антоновича, не показаний. Це одна з тих вже хрестоматійних повістей про поляка, що жив серед українців і став українцем, процес протилежний до того, що в повістях минулого століття А. Свидницького й І. Нечуя-Левицького.

Оксана Керч

Данко Вітер. Далекі мандри. Вид. М. Мариняк, Торонто, 1973, 302 ст.

Хтось дотепно відмітив, що серед наших письменників на еміграції найбільше таких, що пишуть або для дітей, або для бабусь. Чогось посереднього мало. Але ось Данко Вітер написав книжку для не дуже молодого і не дуже старого, а для всякого читача. Вона написана, як то кажуть, „приступно” і заслуговує на комплімент за тему. Це не звичайні собі мандри на „кінець світу”, це пошуки за пропалою мамою. Такий сюжет зустрічали ми в неперевершеного клясика Де Амічі, де малий хлопець промандрував від Апенінів до Андів, шукаючи матері. Тут не просто собі дитина шукає матері, тут дитину схопили, ув'язнили й погнали на „Гулаг архіпеляг”, як каже Солжені-

цин, і там молодий українець не лиш не пропав, як пропали мільйони, а пережив незвичайні межові ситуації в лагерьх та тюрмах в дикуму житті советської Азії, маму таки знайшов!

Коли цю книжку візьме з руки дорослий читач, йому буде здаватися, що всі ці пригоди трохи нагадують Голівуд, бо там все кінчається „гепіендом”, і твір викличе недовір'я до автора, мовляв, він там не був, не пережив навіть тих півтора року під „сонцем сталінської конституції” в Галичині і вигадусь, наче для дітей... Але ж коли ця книжка написана для молодого читача, який ніякого уявлення не має про таке заслання, куди царі та большевики висилали й висилають цілі міста й села, то написана вона так, щоб не викликати непотрібного зворушення і знеохоти молодого читача, що „воно таке сумне”... І, можливо, що для таких цілей вона й написана. А надто, що в повісті чимало цікавих сцен, просто відкривання незнаних земель, небуденна мандрівка по невідомих місцях, зустрічі з нейвичайними в поведінці й морально людьми. Тоді ця книжка може бути добрим педагогічним засобом. Після її прочитання вирослий в Америці юнак зможе прочитати будь-якого іншого сучасного українського автора, і йому буде щораз ясніше в голові.

Оксана Керч

Дарія Ярославська. Псвєнь; роман у трьох частинах. Частина перша: На крутій дорозі; роман. Видавництво „Добра книжка”, 179 випуск, Торонто, 1964, 266 ст.; Частина друга: Острів Ді-Пі; роман. Видавництво „Добра книжка”, 184 випуск, Торонто, 1969, 320 ст.; Частина третя: Під чужі зорі; роман. Видавництво „Добра книжка”, випуск 196, Торонто, 1971, 258 ст.

Ось роман-трилогія Дарії Ярославської, відомої нашій громаді письменниці ще з-перед війни. Тематика її перших творів — оповідань та нарисів, переважно з міського життя з його, нібито, щоденними проблемами, але такими небуденними й непересічними, а вибраними, що вимагають роздумування, застанови. Це картини з життя, що нас оточує, життя одиниць і груп, кероване долею, якої не минути, це вислід нашого характеру і наших дій. Такі картини з життя не часто повторюються, не з'являються в такій самій формі. Вони проблемні. Ці оповідання були друковані в галицьких часописах та журналах, вже з початком 30-их рр.

В 1938 р. Дарія Ярославська виступила з повістю „Полин під ногами”, нагородженою „Товариством Українських Письменників і Журналістів” у Львові. Тема повісти — сучасне життя під Польщею з проблемною темою про труднощі нашої молоді, абсолютів середніх і високих шкіл знайти працю відповідну для освіченої людини і тому шукання праці фізичної і з цим переборювання пересудів про пониження через працю. Тема, як видно, сучасна. Авторка опрацьовує сучасну тематику.

Після появи першої повісти, Дарія Ярославська продовжує писати повісті. Це: „Поміж берегами”, „В обіймах Мельпомени”, „Ії Нью Йорк”. Найновіший твір, це трилогія „Повінь”.

Свого часу в повісті „Поміж берегами” Дарія Ярославська показала події з життя переміщених осіб, що після другої світової війни опинилися в „Ді-Пі” таборах на унівських та ірівських харчових пайках. І саме до цієї повісти сюжетно нав'язує найновіший твір Ярославської, роман-трилогія „Повінь”. Це теж історія про перемі-

щених осіб, що після другої світової війни осіли в західній Німеччині, немов на острівцях, залишених повинню. Не бажаючи повертатися на рідні землі під большевиків, вони опинилися „на крутій дорозі” (звідси й назва першої частини роману), наставлені на виїзд за океан, до Америки або до інших частин земного глобу.

Загальний натрій цих осіб — полегшання і смуток, що „восні події урвалися на якомусь фальшивому безглуздому відтинку”. Процесу історичної доби не докінчено, а пекучі питання історії не розв'язано. І власне ці особи знайшлися на крутій дорозі — куди і як іти. Цим особам авторка й присвячує особливу увагу в тритомовому романі, якого акція відбувається в альпійській околиці, в одній із колишніх казарм німецької армії. В уяві читача проходить численна галерія осіб, які своє щоденне життя стараються вкласти в рамки мініатюрної української держави. Авторка зауважує, що постаті й події роману видумані, і не показують нікого з людей, що жили й діяли в таборовій добі, але читач, що жив випадково в одному з альпійських таборів, все одно бачить подібні красвиди, з іншими тільки назвами, спостерігає людей, подібних до дієвих осіб роману тощо. Та їх можна було знайти майже в кожному таборі, тому й не дивно, що в романі вони узагальнені. Вони тут показані наче в прелюдії до вертепу, що його нагадує роман і настроєм, і підходом. Інтелектуальна й моральна вартість персонажів роману різноманітна. Особливу увагу привертає до себе монах-редемпторист, о. Ярослав Гавота, інтелектуал, колись відмежований монастирськими мурами від життя, тепер духовний пастир переміщених осіб. Він самовідречено працює для громади, виконує роль зв'язкового між

табором і вояками Дивізії й УПА, що переховувалися в горах, а згодом командант приписав їх до табору (нелегально), ризикуючи своєю особою.

Протилежністю до нього показаний тут тип Лапчак із здібностями агітатора. В романі це найменш морально вартісна людина. Він слідує за ченцем, який ходить у гори до упістів, і думає, що він шукає пригод. І над Лапчаком роздумує о. Гавота: „Чи він просто мерзотник, чи сторож порядку і справедливости у своїм розумінні?” Зате позитивний тип, це Степан Петрович Мурашка, киянин, поет, син петлюрівського вояка. В нього оживає все минуле, він стає синтезою відродження душі на свободі.

На перше місце виступає Лев Паньків, колишній адвокат з малого галицького містечка, який мріяв стати славним адвокатом. Він став командантом табору, керує ним розважно, дбає про його справи і боронить їх перед капітаном Джимом Вилтоном, що не розуміє душі українських скитальців і їхніх прагнень. Він, як і багато американців, не можуть зрозуміти скитальців, що вміють улаштувати в таборі економічне й культурне життя, а не вміють влаштувати його в своєму рідному краю. Хоч він і словак з походження, все таки бачить в ДП-українців інший світ, інший спосіб думання. Та він хоче виконати своє завдання представника УННРА якнайкраще і допомогти виходцям з рідного краю.

Важливі ролі в романі грають дві жінки. Одна з них Ірина Наревська, героїня в вищій суспільній верстві, якої чоловік пропав без вісти, вивезений більшовиками. Вона залишилася з сином Ігорем, посвячується всеціло його вихованню і в таборі приймає працю медсестри. Вона роботяща й розважна жінка. Знайомиться з лікарем, Никифором

Ничасем, людиною в творі не дуже активною, радше залюбленою в собі. Хоч обоє подобаються одне одному і Наверська бажала б дати синові батька в особі Ничая, та церковні закони й соціальні відносини не дозволяють їм на те. Хотів би одружитися з нею і згаданий Джим Вилтон та не важиться втрутитися в світ духовоти і звичаїв Наревської.

Контрастом до неї показана тут Настка Гавришак, сільська дівчина з Опришовець (з-під Станиславова), вивезена на роботи до Німеччини. Тепер вона спритна маленька паскарка.

До таборових типів належить полковник Михайло Жучко і його опонент, радник Роман Лебідь, два інтелігенти, що вирости в двох різних територіальних середовищах, Шимай і його дружина спліткарка, Костянтин, Гуцулка, Кубанка, мгр. Методій Сорока і згаданий Лапчак. Крім останнього, всі інші пересічні люди, що цікавляться щоденними і то злободенними справами табору.

В тій „таборовій Україні” в Обергаїмі, немов у справжній державі, виникають проблеми, що їх висуває само життя. Люди гаряче дискутують, сперечаються, групуються, змагаються за свої погляди, за місця й посади, дарма, що їх держава проминальна. А вона живе своїм повним життям, має міністрів-референтів, політичні групи, школи, театри, професійні й культурні організації тощо.

Отак втікачі, що були на крутій дорозі, не знали свого завтра, опинилися в таборах на „Острові Ді-Пі” під опікою УННРА, а потім ІРО. Кожний табір творив собою малу Україну.

В другій частині роману дія розгортається далі довкруги таборових проблем із тими самими особами, позитивними й негативними. Читач

цікавий знати про працю й міркування о. Гавоти, слідкує за двома контрастними жінками, Наверською і Насткою та їхніми найближчими знайомими, прислухається до розмов і дебат, навіть спліток названих вище одиниць, а то й загалу. Читач слідкує за поступками Орести і разом з тим за справами в гімназії, до якої вона ходить, за фізичним і духовим розвитком Ігоря, сина Наверської (князя — так називає його мати), а далі спостерігає, як мешканці Острова Ді-Пі починають виїздити з табору і влаштовуватися переважно за океаном, „під чужі зорі”. Там розпочинають нове життя, серед відмінних умов, часто працею, що не відповідає їхньому званню. Деякі влаштовуються за своєю професією.

При кінці третьої частини роману авторка дає короткі вияснення, що сталося з головними дієвими особами роману.

В цілому роман-трилогія читається цікаво як сторінка з життя наших людей, що знайшлися на „крутій дорозі”, зажили на острові Ді-Пі і звідти переїхали на нові землі, „під чужі зорі” будувати нове життя, особисте й суспільне. Заслуга нашої письменниці в тому, що в літературній формі змалювала частину найновішої історії нашого народу і передала її майбутнім поколінням. Стиль Дарії Ярославської м'який, безпосередній і щирий, однак повний експресії. Мова барвиста, картинна, а при тому жива й переконлива. Роман - трилогія Дарії Ярославської має свою літературну вартість.

Василь Лев

Ярослава Острук. Коли меркнуть зорі; роман. Вид-во Ю. Середяка, Б. Айрес, 1972, 267 ст.

У проміжжі всього дванадцяти років розгорнувся виширніть письмен-

ницький талант Ярослави Марії Острук, з дому Сосенко, виявився повістями „Провалля” (1961), „Оля” (1962), „Родина Гольдів” (1964), „Хуртовина гряде” (1967), „Те, що роз'єднує” (1969) та досягнув своєї вершкової точки в романі „Коли меркнуть зорі” (1972) і, останнім спалахом, ненадіждо погас. 5 квітня 1973 р., на 65-ому році життя, відійшла Ярослава Острук у вічність. У відносно короткому життєвому періоді дванадцяти років виявила письменниця свій хист і висловила майже повністю. Із глибоко сприйнятого бажання задокументувати в літературі добу свого покоління з такою чіткістю, як вона її пережила, виросла низка творів спорідненої тематики — виникнення українського конфлікту в Галичині („Те, що роз'єднує”), побуту з визвольних змагань („Оля”), життя на батьківщині перед другою світовою війною („Провалля”, „Коли меркнуть зорі”), долі країни під час другої світової війни („Хуртовина гряде”, „Родина Гольдів”). Таким чином, відпечатала вона своїм особливим свідченням вірний характер описуваного часу, вносячи індивідуальний причинок до студій одного відтинку історії нашого народу й одночасно залишила по собі нетлінну духову спадщину, показуючи збагачуючи повістевий жанр нашої літератури.

Останній твір письменниці, „Коли меркнуть зорі”, дуже прикметний з її усвідомленої ролі ідейного становища літератора в літописній і загально-культурній галузях національного процесу. У творі відбитий з гострою виразністю клімат доби з Краю між двома світовими війнами. Табір безкомпромісових національних вартостей (праця для свого народу, вірність ідеалам, боротьба за волю й перемогу поневоленого світу) зударяється з безідейним матеріалістичним табором

власного суспільства (вигідне приватне життя, кар'єризм, дволичність, угодовство з національним ворогом). Жертвами суспільних конфліктів падають і ідейні сили, і ті, що їх зраджують. Дорогу ціну заплатив сумлінний правник Василь Жук за свою нестійкість і за те, що спроневірився голосові душевного почуття своєї молодости. Запропастив своє життя й долю чистої душі, Ірини Степанишин, яка його до кінця щиро кохала. А втім, національна ідея вища від особистих почувань і це Ярослав Острук психологічно вмотивовує в романі. Потерпівши трагедію заведеного кохання, конструктивні характеристики твору віднаходять життєву реабілітацію в служінні національній справі. Негативні ж персонажі (Дара Модрицька-Жук, її любовник, Мирон Вільхівський) скочуються щораз нижче в моральному і суспільному розумінні, втрачаючи рештки людської гідности. Між головними ланками твору вивела авторка в ньому точно відтієними накресленнями цілу низку осіб, розмічених густо на шахівниці суспільного життя (Ангелину, соціально покривджену своячку Модрицьких, але нескореної духовости, беззастережно вірну рідній стихії; позитивну людину підпілля, Романа Бачевського; його тітку, іншу додатну постать — уособлення народного духа; далі, літеплих обивателів, старих Модрицьких; польського „пробоца” й подібних йому денационалізаторів; жінки в пошуках „доброї партії”, як Люба тощо).

В книжці Ярослави Острук переплітаються й дійсні, невигадані події (страйки робітників, голодівки-протести політичних в'язнів по тюрмах, атентат Миколи Лемика на радського консула), авторка згадує й деяких реальних осіб (композитора Б. Кудрика, скрипала Є. Перфецького), що, включно із сце-

ною перебування нашої вчительки серед чужого середовища на Познанщині, додає творові документальної вартости. Повість закінчується своєрідним позасюжетним визвуком — переконанням авторчиних героїв у потребі посиленої боротьби з національним ворогом, що надає нового глузду на їх дальшому життєвому шляху.

Роман Кухар

Роман Верес

Осип Петраш. „Руська Трійця”. Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький. В-во „Дніпро”, Київ, 1972, 150 ст.

Ця праця вийшла, як на радські умовини, великим накладом — 20000 примірників. На вступі автор змальовує тло, на якому виступила „Руська Трійця”, відношення австрійського уряду до українців, положення українського села, стан освіти українського населення, Львів як культурний центр як загальний, так український, контакти галицької еліти із Східною Україною та вплив національного відродження в Україні на Галичину.

Найбільше місця присвячує автор Маркіянові Шашкевичеві, подаючи його біографію, його виступ на громадську арену і вплив, який його громадська праця мала на його життя та смерть. Він показує керовану ролю Шашкевича у відродженні Галичини, оснування „Руської Трійці”, видання „Русалки Дністрової” та її долю. Далі аналізує дуже основно поетичні твори Шашкевича та єдиний його прозовий твір — новелу „Олена”. Докладно характеризує зв'язки Шашкевича з культурними діячами інших слов'янських народів, його наукові, мовознавчі та фольклорні зацікавлення, його буквар, переклади з інших літератур тощо. Вкінці спинається на його „Русланових Псалъ-

мах", які вважає за Шашкевичеве кредо.

Після того обговорює життя Івана Вагилевича, його життєві невдачі, поетичні та прозові твори, етнографічну діяльність та наукові праці, вкінці його старість та смерть у злиднях.

Ширше зупиняється на творчості третього члена „Руської Трійці”, Якова Головацького, обговорює його походження, студії, зацікавлення фолкльором, ще в часі гімназійних та університетських студій. При цьому згадує справу зв’язків „Руської Трійці” з тогочасним польським революційним рухом, потім обговорює поетичні та прозові твори Головацького, його переклади, наукову й публіцистичну діяльність. Говорить про його працю на становищі сільського священика, його іменування на університетську катедру львівського університету, де він опісля став деканом, а згодом ректором того ж університету. З оборонця народньої мови перейшов до „язичія”, яким пізніше писав свої твори та виголошував виклади. Автор згадує про ролю Головацького у виданні „Русалки Дністрової” та інших публікацій „Руської Трійці”, його звільнення з праці під закидом москвофільства та його виїзд до Москви. Його життя в Москві було великою трагедією.

В останньому розділі автор ще раз аналізує ролю „Руської Трійці” у відродженні Галичини, а зокрема пошаною, якою втішався Шашкевич серед українських народних мас, чого видимим символом є пам’ятник на Білій Горі.

Праця написана назагал об’єктивно, багата в бібліографічні приписки та подає коротку бібліографію.

Роман Верес

Північне саяво. Альманах V. Упорядкував Яр Славутич, В-во „Славута”, Едмонтон, 1971, 208 ст.

П’яте число альманаха „Північне Саяво” відкривається поезіями Миколи Щербака „Леся Українка”, Леоніда Полтави „Пісня про Лесю Українку” й Ліни Костенко „Дійду, добіжу...”

Роман Вол. Винниченка „Поклади золота” зайняв більше, як половину альманаха. Це шпигунсько-пригодницький твір, побудований на грошолобстві, проституції й заперечуванні всіх християнських принципів.

В нього емігранти, колишні міністри УНРеспубліки, — це злодії українського державного банку, що накрали грошей, щоб збагатити на еміграції. Ця частина роману оповідає про наживання чи заходи до наживання унерівської еміграції в Парижі. Це також показ дій большевицьких і протибольшевицьких шпигунів у Парижі, якесь незрозуміле читачеві очорнювання українських міністрів і підсовування читачеві, без ніяких аргументів, думки, що в Україні був „недоумкуватий український уряд”.

Видно, що В. Винниченко писав цей роман під впливом подій в Україні, після упадку УНРеспубліки й окупації України московськими большевиками. Проте цей роман конечно потрібний дослідникам, щоб побачити Винниченкову особистість, ідеологію й художню майстерність.

Поезія М. І. Мандрики „Агонія велетня духа”, це філософія загально людського життя. Також цікаві поезії Яра Славутича, Дана Мура, Богдана Бори, Лариси Мурович, П. Карпенка-Криниці, Б. Мазепи, А. Легота, Е. Думки.

Цікава теж критична аналіза творів Лесі Українки І. Качуровського. Може читач не завжди погоджуватиметься з висновками автора, але

радо читатиме його есей „Покірна правді і красі”. Степан Чорний у статті „Мотиви патріотизму в Л. Українки” розглядає її твори з національного погляду, П. Одарченко в статті „Нове про Л. Українку” дає спонуку до вивчення Лесиних політичних і історичних поглядів.

Варто читати оповідання І. Боднарчука „Між двома горами”, подорожній нарис О. Буйняка „До північного саява”, статті Ю. Клинового — про П. Волиняка, І. Кейвана про творчість І. Франка в мистецтві, Г. Братуненка — про Василя Сорохана, Д. Чуба — про творчість В. Гжицького.

На окрему увагу заслуговує „Огляд українських видань у Канаді, II” Яра Славутича, який висловлює свої критичні думки про деякі твори. Варто авторам прислухатись до критики, замість гніватися на критика.

Ст. Радіон

„Мітла”; календар-альманах, 1974. Вид. Ю. Середяка, Бу. Айрес, 1973, 127 ст.

Рік 1974, це ювілейний рік видавництва Юліяна Середяка, що двадцять років тому почав видавати гумористичний журнал „Мітла”, біля якого зібрався чималий гурт співробітників. „Мітла” була журналом не лише для розваги, що вдаряв у болючі місця еміграції, голововно в Аргентині та Парагваю, він вдаряв і в розсвареність, амбіціонерство, партійництво, нездорову конкуренцію і, головним чином, у тих, (большевицьких агентів), що роками під'юджували українських поселенців проти спокійного і можливого життя в Південній Америці і затягнули маси емігрантів „на родину”, з якої, хоч яке було розпачливе бажання, вороття не було... В тому відношенні „Мітла” була міцним ідейним бичем. З другого боку, як місячник, так і альманах

„Мітла”, друкуючи короткі прозові та поетичні твори веселого та сатиричного характеру, популяризують українські літературні твори.

Між співробітниками „Мітли” зустрічаємо відомих поетів і прозаїків, як Ганна Черінь, Іван Евентуальний, Микола Понеділок, Гриць Мотика, Степан Вусатий, Серафима Гусочка, Інклюз, Акакій Шпилька та багато інших.

Мала „Мітла” і талановитих карикатуристів, як Олександр Климов, Віктор Цимбал, Борис Крюков та відомий ще з римінських часів гуморист і карикатурист Володимир Каплун. Хоч перші три карикатуристи сьогодні вже не живуть, то все таки журнал, а особливо календар, багато ілюстровані дотепними карикатурами. Оригінальною сторінкою „Мітли” були пригоди Селепка Лавочки, якого породив дивізійник Юрій Тис.

В календарі на 1974 рік крім чотирнадцяти коротких оповідань є безліч анекдот, майже завжди прикрашених комічною карикатурою.

Вміщений на 127 сторінках гумористичний матеріал — здебільшого актуальний та з політичним перчиком, він є вірним дзеркалом подій на нашій землі за час одного року. Але є в календарі й дотепи необмежені часом і простором, як ось:

— Яка різниця між сатириком і гумористом в СССР?

— Хто думає, що в СССР може бути сатириком, той є гумористом.

Оксана Керч

Авраам Шифрін. Четвертий вимір. Переклад з російської мови В. Кобрини. Вид-во „Сучасність”, Мюнхен, 1973, 431 ст.

Книга Шифріна — це документальні свідчення про безправ'я, поневолення та експлуатацію людини в Советському Союзі. „Четвертий вимір” є також грізним мемен-

то для ситої і байдужої людини Заходу перед комуністично-російським імперіялізмом.

Події відбуваються в роках 1953-1968 та охоплюють арешт, слідство, каторгу та заслання автора. Засуджений на смертну кару за недоказане шпигунство, проходить через жахіття смертників, але у зв'язку із смертю Сталіна вирок замінюють йому на 25 років, а згодом зменшують на 15, 10 таборів і 5 заслання. Слідство ведеться в Москві, у трьох в'язницях: Луб'янці, Лефортово і Бутирці, а каторга Шифріна проходить в різних таборах: Омську, Новосибірську, Семипалатинську, Тайшеті, Мордовії та в спецізоляторі у Виховку, куди Шифріна заслали за плановану, але невдалу втечу. Це найжорстокіша тюрма в СССР, за твердженням Шифріна, вогкий бетоновий каземат, без світла й повітря, куди посилають найбільш непохитних в'язнів, перш за все релігійних і національних провідників; там Шифрін зустрів Михайла Сороку, якого так характеризує:

„Ця людина не розказувала ніколи про себе. Завжди був привітний, урівноважений і про своє горе нікому не оповідав... Михайлова дружина — Катря Зарицька — карається в одиночці Владимирської тюрми вже більше десяти років... А він ніс свій біль без нарікань... (ст. 309).

Окрім Сороки, зустрічав Шифрін у таборах багато інших українців, які боролися в рядах УПА, і звичайних селян. Автор висловлюється з великою прихильністю і признанням про українських політичних в'язнів, які в кожному таборі творять велику і добре зорганізовану групу та мають вплив на інших в'язнів. Він вчислює чимало прізвищ: Горбовий, Грицак, Долішний, Дужий та інші. Особливо сердечно згадує він Юрія Шухевича, з яким дружив у Тайшеті, звідти вивезлиму

Шухевича до Владимирської тюрми. Шухевич побажав Шифрінзві щасливого повороту до Ізраїлю, що й здійснилось, і про що автор з вдячністю у своїй книжці згадує, жаліючи, що Юрій неповинно мусить даліше каратись. Зустрічав Шифрін також нашого митрополита Кир Йосифа Сліпого, якого називає „духовним прапором українців” і висловлюється про нього з найбільшою пошаною й подивом, а його звільнення вважає „справжнім чудом”. Посвяту, чесність і відвагу релігійних і політичних в'язнів протиставить Шифрін підлоті, брехні, підступові та садизмові наглядачів і керівників таборів та „блатних” — тобто в'язнів-злочинців, у яких важко знайти первні людської подоби.

І саме цей контраст між нелюдністю „власть імущих” і людською гідністю переслідуваних творить той „четвертий вимір” неймовірних подій.

Автор вірить у вічну боротьбу добра і зла. Він вірить у післанництво кожної людини. Своїм післанництвом вважає Шифрін переклад „Екзодусу” Леона Уріса, що його він довершив, караючись по таборах, вивчивши наперед англійську мову, бо перекладу не було до того часу російською мовою. Книга та послужила сотням жидів, які жили в СССР, пізнати свою релігію й історію, і з недовірок стати сіоністами й повернутись до Ізраїлю та будувати свою державу. Своїм теперішнім завданням вважає цей очевидець жахів і безправства в СССР попередити вільних людей перед загрозою комуністичної системи, перед російським імперіялізмом.

Автор вірить, що він ніяк не довершив би перекладу, коли б доля не змусила його перейти через „четвертий вимір”, і він радить кожному сприймати свою долю „питаючи

не „за що”, а „для чого” життя привело його в ту обстановку?” Автор жалує, що його документальні свідчення „Четвертий вимір” ще не перекладені європейськими мовами, хоч уже два роки минуло від їх видання. Він почувається наче „дезертир”, що не може допомогти своїм друзям — політичним в'язням.

„За ці минулі два роки в нещасній країні заарештовано й кинено в пекло таборів ще сотні й тисячі людей, а вся провина їх у тому, що вони думають не так, як їхня влада” (ст. 427).

Книжка „Четвертий вимір” повинна бути перекладена всіма мовами, щоб його голос могли почути ті, що ще вірять в комунізм і ті, що байдужі. До них саме звертається автор, закінчуючи жажливі спомини:

Використайте всі засоби, щоб допомогти загибаючим. Великий мислитель старовини Мойсей Бен Маймун сказав: „Якщо не я, то хто? і якщо не тепер, то коли? І якщо я сам для себе, то навіщо я?” (ст. 429).

А. Власенко-Бойцун

Іван Огієнко. *Словник слів*, у літературній мові не вживаних. Науково-Дослідче Товариства Української Термінології, Нью Йорк, 1973.

НДТУТ (Науково-Дослідче Товариство Української Термінології) поставило собі завдання видавати чи перевидавати словники, потрібні для вжитку української діаспори. Це треба з признанням привітати. Цими днями НДТУТ вже здало до друку другу корисну працю для культурних діячів еміграційного українства—перередагований *Словник синонімів української мови* Деркача. Першою з черги працюю НДТУТ-у є перевидання *Словника слів, в літературній мові не вживаних* І. Огієнка. Перше видання цього словника появилось ще в 1934

році у видавництві оо. Василіян в Жовкві. До книжки включені пояснення, подані правильні літературні наголоси слів і додані короткі правописні інформації з українського правопису, що його затвердила УВАН у Києві та НТШ у Львові 1929 року, а сучасна еміграція в ЗСА, Канаді й Австралії вважала його обов'язковим до сьогодні.

Словник зложений просто і ним легко користуватися. Із зміною правопису на рідних землях, емігрантські писання виявляють великий хаос, особливо тепер, коли до голосу доходять нові люди. Багато з них, зрозуміло, не мали можливості опанувати систему української мови через вживання в своєму професійному житті мови країни свого поселення. Зв'язок більшості цих професійних людей з життям української громади, однак, все таки досить сильний, і боління проблемами нашої спільноти в них зовсім щире, так що вони по волі чи по неволі, знаходяться на становищі перекладачів і речників українства. Перед нашою публікою в них, однак, помітні мовні відхилення й недотягнення. На зібраннях це, звичайно, переочується, але на письмі відхилень треба завжди уникати. Знаючи це, багато наших молодих людей через неокладне знання української мови не дописують до наших газет, опускають руки й позбавляють громаду своїх корисних думок. Нам треба їх переконати, що цього робити не слід, бо мовні недомагання можна відносно легко подолати. Першою допомогою для них у цьому напрямі можна вважати „Словник слів, в літературній мові не вживаних” Огієнка. Він, за словами, покійного вже, проф. П. Ковалева „допомагає нам шукати правильні шляхи, якими мають йти працівники пера — вчені, редактори, журналісти та інші. Словник

складений з дуже влучними поясненнями", що, додамо від себе, допоможе, без учителя, кожному, хто бажає дописувати до наших газет і журналів. А крім того, треба теж вітати це перевидання „Словника..." тому, що він також служитиме „знаряддям об'єднання всіх українців в одну велику національну родину — як казав проф. Ковалів — з однією соборною українською літературною мовою". Д. Б. Чопик

Західноєвропейський збірник. Яр Слаутич. В-во К НТШ, Осередок на Західну Канаду, Едмонтон, 1973, 206 ст.

Думка видати збірник праць про вклад українців у життя й розбудову західної Канади виникла вже коло десятка років тому, коли підготовлялись святкування 100-ліття Канадської Домінії. Хоч праця над досліддами почалась негайно, видання збірника здійснилось щойно при святкуваннях роковин НТШ. Цей збірник, таким чином, відзначає і століття Канади, і століття української наукової установи.

Вклад українців у розбудову Канади висвітлюють статті про перших українських поселенців у західних провінціях. Слід цих поселенців залишився там у багатьох назвах місцевостей. Яр Слаутич підрахував лише в Одній Алберті 120 українських назв, які не тільки зареєстровані, але й документально обґрунтовані поданням дати введення назви в офіційний реєстр і джерелом, де дана назва реєструється.

Праця українців у шкільництві західних провінцій Канади також вимовна. Відомий є факт, що з заробітчанською імміграцією в Канаду не приїздили наші вчителі. Родини наших земляків одначе росли і дітей треба було виховувати. У нових місцевостях, отже, українські поселенці брали участь у будові

шкіл, приміщень для вчителів і в їх оплачуванні. Дослідник Михайло Хом'як звітує, що перед першою світовою війною в трьох степових провінціях Канади було вже найменше 400 шкільних округ з великою частиною україно-мовних дітей. У часах початкового поселення уряди степових територій допомагали національним групам у школенні їхніх дітей, отож там були організовані учительські семінарії, де підготовляли вчителів, в тому і для українських шкільних округ. Такі семінарії існували в той час у Вінніперу, Ріджайні, Брендоні й Верревілі. З них вийшло приблизно 200 українських учителів. Це поважне число як на часи феудальних ще відносин, які тоді панували в Галичині, але воно вказує на ще поважніші осяги наших, майже поголовно неписьмених, емігрантів-піонерів у Канаді. Розмір їх осягів повністю можна збагнути лише при порівняльних зіставленнях, коли зважити, що на один повіт у Галичині припадало коло 35 сіл із шкільними осередками, а в західній Канаді шкільних центрів частинно з українською мовою навчання було 400 — то це велике число! Воно рівнялося 12-м галицьким повітам, або майже цілому львівському воевідству! Нездаром часописи західноканадських територій почали згодом говорити з острахом про „галицьку інвазію", а західноканадський „Дейлі Гералд" з Калгарі у редакційній статті за 18 січня 1899 р. остерігав своїх читачів, що „за десять років від сьогодні може якийсь галицький магнат написати листа до 'Едмонтон Бюлетеня' і запропонувати змінити назву Альберти на Рутенію". Справа назви території у той час була дуже актуальною, бо Альберта стала провінцією щойно у 1905 р. І справді, при добрій організації й багатьох голосах наших земляків

цю провінцію можна було назвати Рутенія чи таки Русь. Одначе так не сталося, хоч десять років після заяви калгарського „Гералда” визначний галицький маґнат таки появився в Канаді й відвідав українців у Калгарі. То був митрополит Андрей Шептицький. Він не цікавився назвою нової провінції канадської домінії, бо його цікавила справа релігійної опіки над співвітчизниками його Церкви. Для них він іменував у 1912 р. єпископа Будку. Сьогодні маємо вже в Канаді не тільки єпископів, але й митрополита! Початок нашого століття все таки зустрів канадських земляків неприємно, бо почалась тоді протидія напливові „австрійських” галичан. Їхніх дітей почали систематично анґліїчити при допомозі своїх так званих „кваліфікованих” учителів, заміщаючи наших старих українськомовних учителів з позатериторіальних учительських семінарій. Опір наших поселенців проти цього урядового трюку „кваліфікацій” був, зрозуміло, слабкий, бо наші люди в той час ще не знали демократичних порядків Канади. Все таки 20 шкільних округ з-поміж 120 (в одній тільки Альберті), податковцями яких були українці, вчинили опір і відмовилися приймати „кваліфікованих” учителів. Навіть більше, в околиці Вегревілю податковці, на знак протесту, збудували приватну школу напроти публічної і взяли звільненого вчителя, який міг учити також української мови.

Про сьогоднішній стан навчання української мови на заході Канади розповідає детально стаття П. Саварина, п. з. „Українська мова в провінційних школах Альберти”. Лише сумарним зіставленням треба відмітити, що в тій провінції підготовлено й видано кілька підручників для навчання української мови в публічних школах, де минулого року вчилася цієї мови 2235

середньошкільників і студентів.

Вклад українців в культурне й наукове життя Канади також дуже поважний. У Збірнику говорять про це обширні статті: „Західна Канада в українській літературі” В. Жили (де розглядається твори місцевих письменників, присвячені канадській Україні і „Сини землі” Іллі Киріяка та „Завойовники прерій” Яра Славутича стоять у центрі аналізу); „Україніка в Осередку Етнічних Студій при Калгарському Університеті” О. Малицького; „Нові напрями в металургійній технології” В. Кунди (де підсумовується значні здобутки канадсько-українських інженерів у галузі металургійної технології); „Бібліографія наукових праць” таких членів К НТШ, як Валер'ян Ревуцький (37 позицій), Яр Славутич (91+114 позицій), Володимир Жила (31 позиція), Олександр Малицький (16 позицій) та Петро Саварин (24 позиції).

„Західноканадський збірник” — це перша регіональна праця, присвячена століттю НТШ.

Д. Б. Чопик

Твори слуги Божого митрополита Андрея Шептицького. Передмова о. д-ра Михайла Гринчишина, ЧНІ. Введення д-ра Анатолія Базилевича. (Серія: Українське Богословське Наукове Товариство. Праці, т. 15), Торонто, 1965, 237+277 ст. [Додана заголовна сторінка латинською мовою].

„Всі твори Митрополита Андрея, якби їх усіх видати, обіймали б 17-18 томів, як не більше, разом з матеріялами шістьох Соборів з 1905, 1917, 1940-1944 рр. ...Самих пастирських листів... буде коло 7-8 томів, кожний приблизно на 250 сторінок...” — пише д-р Анатоль Базилевич в кінцевому розділі „Введення в твори Митрополита Андрея Шептицького”. Це введення, що має

229 сторінок, є справді мозольною студією про письменницьку творчість Митрополита Андрея.

Крім введення, перший том Творів Слуги Божого Митрополита Андрея включає передмову о. д-ра Михайла Гринчишина, ЧНІ, кол. постулятора справи беатифікації й канонізації Слуги Божого Андрея Шептицького, вступ до першого видання творів митрополита (Львів, 1935) з сімома пастирськими листами як Станиславівського єпископа, та шістьома з перших пастирських листів як Галицького митрополита. Цей том включає теж його пастирські листи від 2-го серпня 1899 р. до 7-го вересня 1901 р.

На нашу думку, це „Введення” повинно появитися окремо, бо в такій формі, як воно оприлюднене, не звертає на себе відповідної уваги з великою шкодою для читацького загалу, бо небагато людей спроможуться придбати собі всі твори митрополита Андрея і їх прочитати, але багато більше могло б придбати собі окремо видану студію д-ра А. М. Базилевича про ці важливі твори і цим способом по-знайомитися з духовим світом нашого великого митрополита. Тому ця студія повинна бути перевидана окремою книжкою, а в відповідній редакції в перекладі чужими мовами — англійською, еспанською, німецькою, французькою, щоб і ширші чужинецькі кола могли познайомитися з постаттю Слуги Божого Митрополита Андрея на тлі його творів.

Автор введення розглядає письменницьку творчість Митрополита Андрея в шістьох розділах: а) Богословсько-душпастирські й аскетичні твори; б) Конституційні писма. Манастирські установи; в) Писання на тему церковної єдності; г) Писання про обрядові справи; р) Історичні твори. д) Погляди митрополита на мистецтво; е) Писання на

суспільні теми. Різне; е) Загальний погляд на письменницьку творчість митрополита. Крім цих вісьмох розділів на початку є ще два, а то: 1) Спонуки видання творів. Стан писань про Митрополита; 2) Історія видань творів Митрополита Андрея. В кінці кожного розділу є багато відкликів до використаної джерельної і друкованої літератури, — бібліографічні нотатки.

Введення в твори Митрополита Андрея Шептицького дає основний погляд на багатогранність його життєвого зацікавлення та всесторонню його діяльність як душпастиря, владики, богослова, уставодавця й організатора монашого життя, виховника, історика Церкви, зокрема східної, ідеолога й апостола релігійно-церковного з'єднання, соціолога, духового провідника українського народу, для якого великий митрополит працював з повною посвятою сорок років як єпископ, перед тим як чернець василіянин, а ще раніше як студент права у Бреславі. Прочитавши цю студію, можна глибше зацікавитися творами Слуги Божого Митрополита Андрея, що кожній людині мусить принести багато особистої користі та стати водночас криницею, звідки можна черпати життєдайну воду, таку дуже потрібну саме нам, що стоїмо на шляху тривалого змагання за наше церковне й національне буття.

Ця об'ємиста книга має ще окрему вкладку-резюме англійською і французькою мовами, два портрети Митрополита Андрея, з першого року його владництва і другий з тридцятих років цього сторіччя, одне факсиміле (лист Митрополита до сенатора д-ра Антона Горбачевського з 23. XII. 1919 р.) і одну світлину з виставки писань Митрополита Андрея, книг про нього та копій портретів Митрополита (Закінчення на ст. 32)

Літературні твори

Малоучок; оповідання. Ї-во „Маса”, Київ, 1927, 91 ст.

На узгір'ї Копет-дагу; „Українське видавництво”, Краків, 1943, 32 ст. („Вечірня година”, ч. 10-12).

Пиворіз; історично-побутова повість. „Українське видавництво”, Краків-Львів, 1943, 121 ст.

Любов та інші оповідання; [вид. автора], Авґсбург, 1946, 30 ст. [фотодрук].

Муза та інші оповідання. В-во Івана Манила, Авґсбург, 1946, 63 ст.

Знайдений скарб; історично-побутова комедія. „Українське видавництво”, Краків - Львів, 1944, 68 ст.

Гетьманська спадщина; історична комедія. Авґсбург, 1947, 44 ст. [Цикльостильне видання].

Увесьденечки; оповідання про дітей. В-во „Наше Життя”, Авґсбург, 1948, 14 ст.

Чорноморці; історичний роман. Т. І. Накладом Б. Подолянка, Мюнхен, 1948, 191 ст.

Ісько Гава; віршована бувальщина. [Вид. автора, Новий Ульм], 84 ст. Друге ілюстр. видання. Ілюстр. М. Григорієва, [Вид. автора], Н. Й., 1965, 36 ст.

Люди в тенетах; сатирична повість, в двох томах. [Тетралогії „Січеславщина” кн. четверта]. В-во Івана Тиктора, Вінніпег, 1951, 131 ст.

Півтора людського; повість [тетралогії „Січеславщина” кн. перша]. [Вид. автора], Н.Й., 1952, 163 ст.

У нетрах Копет-дагу; повість. В-во „Нові Дні”, Торонто, 1951, 124 ст. [Друге перероблене видання повісти „На узгір'ї Копет-дагу”].

Чий злочин? драма в чотирьох діях. В-во „Перемога”, Буенос Айрес, 1952, 88 ст.

Зойк; та інші оповідання. В-во „Перемога”, Буенос Айрес, 1957, 165 ст.

Чорноморці, або *Кошовий Харко з усім товариством*; [цілість, із змінами в тексті]. [Вид. автора], Н. Й., 1957, 336 ст.

„Українці”; повість. [тетралогії „Січеславщина” кн. друга]. [Вид. автора], Нью-Йорк, 1960, 176 ст.

Загибіль Перемітька; повість. Тетралогії „Січеславщина” кн. третя. [Вид. автора], Н.Й., 1961, 176 ст.

Драматичні твори, [вид. автора], Н. Й., 1964, 307 ст.

Спрага безсмертя; оповідання й п'єски. [Вид. автора], Н. Й., 1969, 192 ст.

Наукові праці

Сонет в українській поезії; історично-теоретична розвідка. ДВУ, Одеса, 1929.

Українізми в мові М. Гоголя. (Праці Інституту слов'янознав-

ства УВАН, „Славістика”, ч. 2). Накладом т-ва прихильників УВАН, Авгсбург, 1948, 27 ст.

Мова „Слова о полку Ігореві”. (Праці Інституту слов’янознавства УВАН, „Славістика” ч. 7). Коштом членів і приятелів т-ва „Просвіта” в Кенорі, Вінніпег, 1950, 28 ст.

„Українська літературна мова, її виникнення й розвиток (XVII ст. — 1917). [Т. І.] Видання УТГІ, Н.Й., 1955, 328 ст.

Большевицька мовна політика. „Інститут для вивчення СССР”, Мюнхен, 1956, 74 ст. [цикльостиль].

Дещо про мову; збірка статей. [Вид. автора] Н. Й., 1959, 63 ст.

Пропаді сили; українське письменство під комуністичним режимом 1920—1933. Видання УВАН. (Серія: „Література”, ч. 6). Вінніпег, 1960, 141 ст.

Українська літературна мова, її виникнення і розвиток, т. II, вип. I. [Вид. автора], Н. Й., 1962, 151 ст.

Мовна позиція і мова Григорія Сковороди. (Відбитка з

„Визвольного шляху”, кн. 6, 1963), Лондон, 1963. 23 ст.

Уводи до мовознавства; конспект. Видання ОУПК, Торонто, 1963, 56 ст.

Адигейські мови — ключ до таємниць нашого субстрату; етимологічні дослід. [книжка перша]. [Видання автора], Н. Й., 1966, 56 ст.

Нові знадобки до етногенези слов’ян та інших народів; етимологічні дослід. [книжка друга]. [Вид. автора], Нью-Йорк, 1967, 63 ст.

Наукова діяльність проф. П. Ковалева; з нагоди 70-річчя життя та 45-річчя науково-педагогічної праці. Вид. НТШ, Нью-Йорк, 1969, 31 ст.

Походження назов столиці України міста Києва. (Відбитка з „Наукових записок” УТГІ), Мюнхен, 1970, 130-147.

Історія нової української літературної мови. [Вид. автора], Н. Й., 1970, 448 ст.

Підстави адигейської теорії; [етимологічні дослід, книжка третя]. Вид. УТГІ, Мюнхен, 1972, 64 ст.

До статті В. Чапленка „Малюнкове походження глаголиці”

Ця стаття була надрукована в числах 1 і 2 за 1973 р. „Української книги”. На жаль, з деяких причини при цій статті не були репродуковані таблиці Константинова й Тейлора, що на них покликається автор, а це утруднює сприймання авторових міркувань. З огляду на це виникла потреба вказати, де б читачі могли ці таблиці знайти:

Н. А. Константинов, „Черноморские загадочные знаки и глаголица”, 1957 р.

I. Teylor. Ueber den Ursprung des glagolischen Alphabets. 1881.

Обидві ці статті репродуковані в кн. М. Станівського „Сторослов’янська мова”, Видавництво Львівського університету, 1964 р., стор. 44-45 та 52-53.

Крім того, в тексті статті трапилися коректурні помилки, що їх треба виправляти.

Число „У.жн.”	Стор.	Рядок	Надруковано	Треба виправити так:
1	5	9 згори	постали не з піктографії	постали, — не з піктографії
”	7	16 ”	слобо	слово
”	”	23 ”	буття	биття
”	8	9 знизу	побачимо за-раз, немає	побачимо зараз, тут немає
”	”	4 ”	„гъэъэ”	„гъэгъэ”
”	9	5 згори	(Докінчення)	(Закінчення)
2	36	2 ”	поперед.	попереднього
”	”	4 ”	голослосний	голосний
”	37	19 ”	аналонічно	аналогічно
”	”	6 знизу	зображено	зображувано
”	”	8 ”	под	під
”	38	9 ”	„ерэч”... „ер”	„ерэч”... „ер”
”	39	21 згори	„ѣра”	„єра”
”	40	3 знизу	(після „та ер-эч”. вставити:	Про те, що літера „єсть” була зображенням рота, свідчить і збіжність її назви з дієсловом „їсти”, „єсть”.

(Закінчення із ст. 29)
владштованої Братством Українців Католиків у Торонті 23-25 грудня 1961 р.

Для інформації про публікацію дальших творів Митрополита Андрея подаємо, що другий том появиться як „Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, ЧСВВ, з часів німецької окупації”. Друга частина. Передмова: о. д-р Михайло Гринчишин, ЧНІ. Йорк-тон, Саск., 1969. 454 ст. Бібліотека Логосу, том 30. Це передрук з

Львівських Архиепархіяльних Відомостей, 1940-44.

Третій том підготовляє теперішній постулятор о. д-р Стефан Гарванко (Рим). До цього тому мають ввійти богословсько-аскетичні твори Слуги Божого Митрополита Андрея: „Божа Мудрість”, „Християнська праведність”, і „Дар П'ятдесятниці”. Вони вийдуть у тій самій серії Праць Українського Богословського Наукового Товариства, що й перший том.

Р. Данилевич

ВИДАВНИЦТВА, ВИДАВЦІ Й АВТОРИ!
ОГОЛОШУЙТЕ СВОЇ КНИЖКИ В „УКРАЇНСЬКІЙ КНИЗГ”,
ЯКА ЙДЕ ТУДИ, ДЕ КНИЖКАМИ ЦІКАВЛЯТЬСЯ, НАВІТЬ
УКРАЇНСЬКИМИ. ЦЕ ВАМ ВИЙДЕ НА ДОБРО ЯК І ТИМ,
ЩО ПОТРЕБУЮТЬ КНИЖОК.

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ

Анна Ахматова. Реквієм [цикл віршів]. Переклад Борис Олександрів. [Відбитка з ж. „Сучасність” ч. 4/1973]. „Сучасність”, 1973, 22 ст.

Іван Боднарчук. Покоління зійдуться; повість. Редакція і передмова Ю. Клинового. Вид. ОУП у Канаді „Слово”, Едмонтон, 1974, 151 ст.

Богдан Ф. Корчмарчик. Християнізація європейського Сходу і месіянistiчні аспірації Москви. НТШ ч. 10. Видав Дослідний Інститут „Студіум”, Торонто, 1973, 78 ст.

Петро Одарченко. Епістолярна спадщина Лесі Українки. [Відбитка із збірника „Symbolae in Honorem Georgii Shevelov”, УВУ, Мюнхен, 1971, ст. 329-342.

Ярослав Паладій. Абетка з історії України. Текст Леоніда Полтави. Вид-ня НТШ, Українська літературна б-ка, том 10. Н. Й., 1973, 75 ст.

Ярослав Рудницький. Становище української й інших слов'янських мов у Канаді. Slavistica ч. 70. Вид. УВАН, Вінніпер, 1971, 32 ст.

Слово про Ігорів похід в переспівах на сьогочасну українську мову. Вступна стаття й редакція д-ра Яр. Рудницького. Друге видання. The University of Manitoba. Readings in Slavic Literature, 9. Вінніпер, 1973, 72 ст.

Володимир Трембіцький. Український гимн та інші патріотичні пісні. Присвячено в 100-ліття НТШ. Записки ЧСВВ

Серія II, Секція I, Нью Йорк — Рим, 1973, 126 ст.

Соколишин Олександр. Бібліографія україніки англійською мовою. Б-ка „Української книги” ч. 1. Вид-во „Київ”, Філадельфія, 1973, 32 ст.

Марія Цуканова. Завтра знову зійде сонце; драма на 4 дії. Вид-во Ю. Середяка, Бу. Айрес, 1968, ст. 171-259 у зб. „На грані двох світів”.

Catalogue N. 7. Analecta OSBM. Annals of the Order of Saint Basil the Great, Rome, 1973, 11 pp.

Slavic Collection of the University of Manitoba Libraries. Compiled by J. S. Muchin. The University of Manitoba and UVAN. Winnipeg, 1970, 71 pp.

Ukrainica Canadiana 1970. Compiled by Z. Horbay and O. Woycenko. UVAN, Series Bibliography N. 18. Published by D. Lobay Foundation, Winnipeg, 1971, 32 p.

Ukrainica Canadiana 1972. Compiled by Jaroslav B. Rudnycyj. Published by D. Lobay Foundation at UVAN. UVAN, Series: Bibliography No. 20, Winnipeg, 1973, 30 p.

Wasył Jaszczun. Vowel/Zero Alternations in the Nominal System of Contemporary Standard Ukrainian. Universitas Libera Ukrainensis, Facultas Philosophica. Studio T. 7. Symbolae in Honorem Georgii Y. Shevelov, Monachii 1971 [215 - 223].

Wasył Jaszczun. The Term and Name „Brody”. Paper read at the 13th Annual Meeting of the American Name Society in New York, N.Y. December 30th 1964. Published by UVAN, Series: Onomastica, N. 29. Winnipeg, 1965, 31 pp.

КУПУЙТЕ Й ЧИТАЙТЕ ВИДАННЯ „КИЄВА”

Поезія:

В. Білий. Поліття (1970, 80 ст.)	2.50
М. Зеров. Каталептон. (1951, 80 ст.)	1.50
Е. Маланюк. Влада (1951, 76 ст.)	1.50
Е. Маланюк. П'ята симфонія, поема (1954, 16 ст.)	1.00
О. Черненко. Людина, поема (1960, 62 ст.)	1.50
І. Шанковський. Дисонанси (1961, 85 ст.)	2.00
Слово о полку Ігореві, ювілейне видання з переспівом і передмовою С. Гординського й ілюстраціями Я. Гніздовського (в твердій оправі, розміру чвірки)	15.00

Проза:

Б. Антоненко-Давидович. Землею українською, мистецькі репорта-	
Р. Гаґґард. Дочка Монтезуми; повість, 2 томи (1953, разом 316 ст.)	3.00
жі (1955, 163 ст.), тверда оправа	2.00
В. Марська. Бура над Львовом; повість (1951, 212 ст.)	2.50
Б. Поляннич. Генерал W; шпигунська повість про смерть польського генерала Сверчевського з рук УПА	2.00
Д. Ярославська. Поміж берегами; повість про переміщені особи, „Ді-III” (1953, 188 ст.), в твердій оправі	4.00

Драма:

Жан Ануї. Медея; трагедія, в перекладі М. Понеділка (1959, 22 ст.)	1.00
М. Куліш. Народний Малахій; трагедія (1952, 68 ст.)	1.50

Інше:

ЛВВІВ, літературно-мистецький збірник, в роковини засновання Львова, з ілюстраціями, розміру чвірки, тверда оправа (1954, 212 ст.)	12.00
Азбуковник, енциклопедія української літератури (Б. Романенчук) т. 1. 1969, 475 ст.	13.00

ДАРІЯ ЯРОСЛАВСЬКА

Роман у трьох частинах
з доби, що стала передісторією поселення
українців по чужих краях.

I. НА КРУТІЙ ДОРОЗІ	\$4.50
II. ОСТРІВ Ді-Пі	4.50
III. ПІД ЧУЖІ ЗОРІ	4.50

Замовляйте в авторки:
D. Yaroslavska-Stolarchuk
566 Ridgewood Road
Maplewood, New Jersey 07040
U.S.A.